

ZUBEROTARRAK LEZON

1996ko Mendekozte Jaiak, urtero bezala, ekitaldi eta kultur gaiez beterik etorri zitzaizkigun, baina baze goen gauza berri bat, maiatzeko hogeita seian –igandea– ospatu zen Zuberoaren Eguna. Zuberoa guretzat, beti urrutiko gauza izan da, urrutikoa eta exotikoa gainera, Benito Lertxundiren diskoetako kantu zoragarrien lurralde mitikoa. Eta bapatean Zuberoa guregana etorri zen, bere mozkinak eta bere seme-alabak gure artera bertaratzuz.

Hamaika eta erdiak inguru azaldu ziren herrian, eta hamabietarako dantzan ari ziren gure kaleetan zehar. Añamendietan, edo beraiek esaten duten bezala Borthuetan, kokaturik dagoen Larrañe herriko

Larrañeko dantzariei ttikitatik datorkie dantzarako sena.

Zuberoa, euskal lurralde magikoa, maskarada eta pastoralen herrialdea.

dantzariak ziren. Herri honek 200-300 arteko biztanle ditu gaur, baina duela hogeita bat urte 1.000 inguru zituen, eta Zuberoa osoa pairatzen ari den despopulazioaren lekukotzat har genezake.

Larrañe herri euskalduna dugu, zuberotarra goitik behera, izadiarekin arrunt lotua, Borthuetan kokatua, Iratiko oihanean, Orhi mendiko gerizpean. Euskal Herriko gailurrik haundienak: Añamendi, Hiru Erregeen Mahaia,... oso urrun ez dituen herria. Bertan dira Holtzarteko zubi ospe-

tsua eta baita Kakhuetako arrolak ere. Jaungoikoak berriro paradisua egin beharko balu, Larrañen egingo luke segur aski.

Larrañeko Sallan sortua izan zen bestalde, Jean Batixte Borthiri-Salla izeneko koblakaria (bertsolaria zubereraz) (1889-1974) bere bertsoetan bere sorlekua zen Larrañe eta 1914ko gerra (lehenengo mundu gerra) horren maisuki kantatu zizkiguna. Ikus ditzagun Larrañeri eskeinitako lehenengo lau bertsoak.

- 1.- *Bere sor lekhiari bethi zerbait zor da
Nik eman nahi deiot bizpa hirur kobla;
Etxe xuri ttipi bat aldian bi borda,
Han irus igaran düt ene haur denbora.*
- 2.- *San Josef an oihana eta Erroimendi,
Arratako bixkarra, bai eta bürkhegi,
Oro ageri dira ene etxondoti,
Udan berde berdia, negian aldiz xuri.*
- 3.- *Hurreko egün goxuk xokho maite hortan,
Nik igaran izan tüt mendiaren zolan,
Aita ama huneki, oro laborantxan,
Ni bosgarrena nintzan hamar aurkhidetan.*
- 4.- *Hurreti gust banian breset berrietan,
nula aita guriak goldenabarretan;
Errabian beharrez ari lan orotan,
Fantasia banian salbü artho jorran.*

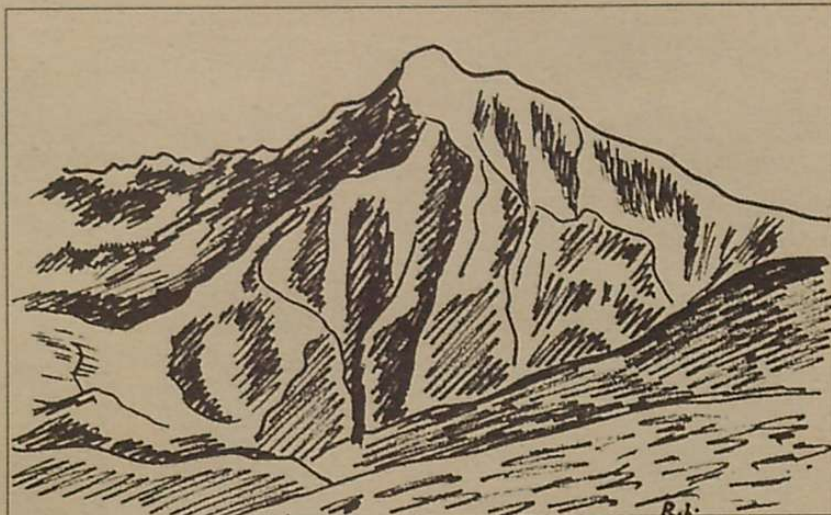
Horrela zen Jean Batixta Borthiriren haurtzaroan Larrañe, eta gaur egun oso antzekoa dela esan genezake. Horrelakoa da Larrañe, urrutiko Larrañe zuberotarra, baina maiatzeko 26an larraintarrak gure artean zeuden, Lezon, kantari eta dantzari.

Baina gaurko larraintarrak ez dira makalak ez, dantzariak, kantariak, laborariak, artzainak, goitik behera zuberotar eta euskaldun izateaz gain, guztiz euskaltzale eta kementsuak ditugu. Eta honela euren barneko euskaltzaletasunari jarraituz, 1991ko agorrilean

Hauxe da Larrañe, Lezora etorritako dantzari eta kantarien kabia.

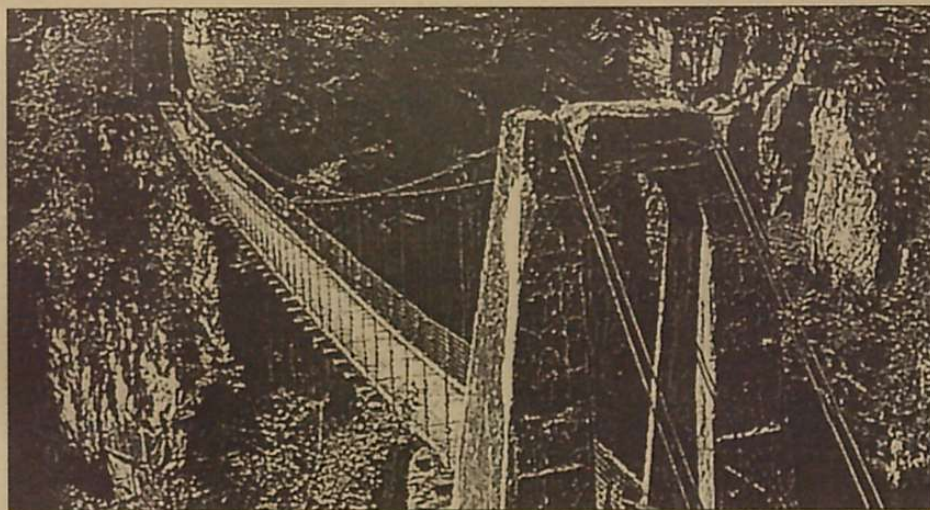
(abuztuan) Xalbadorri eskeinako pastoral zoragarria jokatu (antzeztu) zuten, Zuberoa osoan ohitura den bezala, herri osoak parte hartu zuelarik. Urte hartan, umeak zirenak, eta pastolarean aingerutxo bezala atara ziren asko, Lezon eduki ditugu neska-mutil bilakaturik, eta dantzari trebeak eginik.

Orhi mendiak ematen dio gerizpe Larrañeko herriari.

Jakin badakigu ere, 97ko maskarada beraiek egingo dutela, eta ez dietela inolako inbidirik izango 96an Muskildi eta Mitikile herriek jokaturakoei, larraintarrek egunez egun erakusten baitigute dantzari eta kantari iaio eta finak direla. Hauek ziren bada, Mendekozte Jaietan, maiatzeko 26ko igandean gure artean, gure kaleak eta plazak alaitzen, eta zuberotar oihartzunez betetzen, kantuan eta dantzan zebiltzan neska-mutilak.

Kalez kale eta plazaz plaza ibili ondoren, dantzari larraintarrek bi saio eder, bat goizez eta arratsalde bestea, eskeini ziguten Gurutze Santuaren Plazan, Zuberoako dantzan magiaz eta edertasunaz gure bihotzak gainezkaturik: "Barrikada", "Aintzina pika", "Satan Dantza", "Brailia", "Godalet Dantza",... eta halako beste hamaika gehiago, bata bestearen atzetik dantzaturik. Bazkaldu eta afaldu "Tiñelu" elkartearen egin zuten, beuren kantuz gure bazterrak gozatu zituztelarik. Arratsaldeko seiretan Tiñelu Elkarteak antolaturiko Sagardo Festa politean eta sagardo turrutaden artean Zuberoatik ekarritako mozkinak: ahatekia, txintxua, gazna, patea,... eskeini ziren. Eta ondoren 8.30etan, zuberotar festa honi amaiera jatorra emateko, Niko Etxart, Dominik Etxart -bere aita-, eta Rober Larrandebürük "a capella" abestu zuten Zuberoako kanturik onenak gure belarrietara ekarriz.

Larrañeko izadia eta paisaia xarmagarria da. Hona hemen, lekuko gisa, Holtzarteko zubi miresgarria

Ekitaldi osoa hunkigarria izan bazen, hunkigarriagoa oraindik bukaera, hoguei bat zuberotar plazan zegoen oholtzara igo baitziren lehen aipaturiko hiru abeslariekin batera, "Agur Zuberoa" sentikorra, agur moduan kantatzen. Zoragarria benetan!

1991ko abuztuan Larrañeko herriak
 "Xalbador" Pastoralak jokatu zuen.
 1997ko maskarada bere eskutan egongo
 da eta baietz laster beste pastoral bat
 jokatu? Hortarako baditu dantzari eta
 kantari onak!

«Agur Ziberua bazter
 güzietako xokorik
 eijerrena, agur sor-lekia!
 zuri ditik ene ametsik
 goxuenak»

96ko maiatzaren 26an eduki genuen bai larraintarrek eta bai lezoarrek besteon berri, elkar ezagutu genuen, elkarrekin abestu eta dantzatu genuen, elkar gehiago ezagutzen jarraitu nahi genuke. Buka ditzadan nire lerro hauek egun xarmangarri honen antolatzaileak izan ziren Lezoko AEK eta Lezoko udala zorionduz, eta Larrañeko herria berriro gogoraraziz, beraiek horren goxoki abesten duten kantuz.

– Argizagiak argitzen düzü
 gaüa zohargi denian.
 Ene maitia ikusi nüzün
 dantzan plazaren erdian,
 izar batek bezala
 argitzen züzün
 beste oren artian.

Besarkada beroa Larrandebürü-Etxart familia osoarentzat, Rober, Katti, Joana eta Beñatentzat eta musu haundia beti gazte irauten jakin izan duen amañirentzat. Eskerrik hanitx eta izan untsa. Biba Xiberua! Biba züek!

Joseba Aurkenerena Barandiaran